

22. May. 1844

FAKTA

Dato:
22. May. 1844

Sidetal:
Dagbog B, side 102-107

Dagbogens placering:
Den kgl. Kobberstiksamling, inv.nr.
KKS14024

Trykt udgave:
Jesper Svenningsen (red.): Seks år af
et liv. Johan Thomas Lundbye –
Dagbøger om tro, skæbne, kunst og
kærlighed, København 2018, s. 221-
223

TRANSSKRIFTION

22 May

Hvori ligger det Skjæve hos Dÿsseldorferne?

Det gaar tit saaledes: at Phænomenen man iagttager hos det enkelte Individ, gjentage sig i større Kredse, hele Nationer, ja, i hele Slægter. Saaledes er det med den Dÿsseldorfer Skole, der er saa skarpt præget; den har hele et forskruet Menneskes falske Opfatning og overdrevne Sentimentalitet. Hver Sindsbevægelse er hos dem stillet paa Spidsen, hver legemlig Bevægelse keitet og theatralisk. Vi see paa denne Udstilling atter kraftige Beviser herfor i Volckharts to Stykker af Marie Stuarts Historie¹ og v: Bentzens Knud den Helliges Død i Albani Kirke². Selv det Bedre i disse Ting kan man ikke faa Lov til at glæde sig over for de væmmelige Theaterdukker rundt omkring.

Hvad er det Bedre? Man seer tit Mennesker, hvem det ikke er Sandheden om at gjøre, at glimre ved et Mod og en Dristighed, der saalænge vi ikke blive Huulheden vaer, maa forbause os. De foragte den sandhedskjærlige, forsagte Mand, der hellere træder tilbage, end vover et Skridt paa en Grund, der rokker; •103• men de knuses ogsaa af den sandhedskjærlige, begavede Mand, der med Mod trodser deres Løgn; hvor bliver da alt deres Mod, deres Vittighed og Anmasselse. Saaledes ogsaa i Kunsten. See paa et af disse glimrende Billeder med velvilligt Øie, lad Dig lede ind i denne Trylleverden, og gaa da med dette Indtryk hen for et gedigent Maleri, der er skabt med Mesterhaand; see da, hvor det forrige Syn flygter som en Drøm for Dagslyset, føl, at Du er atter blandt Mennesker, at det er Kjød af Dit Kjød, Blod af Dit Blod; hvorimod de forrige er som Ellefolk, deilige fortil, bagtil hule.

Hvorfor have disse Ting bestandig Mængden for sig.

Ingen vil hellere end jeg tro: at et sundt Øie maa tiltales af et sundt Billed; men for at fatte et Kunstværk maa der dog et øvet Øie til, naar Talen er om en varig, virkelig Kunstnydelse; jeg har hørt og selv oplevet mangt elskværdigt Træk, der viser, at Kunsten slaaer selv den udannede; men disse Træk ligne altfor meget de forøvrigt nette Anekdoter om Heste, der have vrinsket efter malede Heste, Fugle, der ville hakke i malede Frugter o s v, til at jeg kan lægge videre Vægt paa dem. Det er dog ikke det, som det dannede Menneske kalder: Nydelse af et Kunstværk; Sculpturen er jo negtet, paa den Maade at skuffe, og yder dog en ligesaa ædel Glæde som Maleriet. •104• Derfor, den, der vil øve sit Øie, kjærlig studere de bedste Ting, thi Nøisomhed er her en Uting, staaer ikke [i] Fare for at blive Beundrere af dette Sukkerstads; men det store Publicum, der kun seer Farven eller høist, hvad et Stykke fremstiller (tarveligt nok!) lærer snart at see den elegante Behandling, den forcerede Belysning, som disse Stykker glimre ved; det har den alvorlige Kunstner en Modbydelighed for. Og kommer det nu til Fremstillingen af Lidenskaber, Sorg, Glæde, Smerte, da gaar et overfladisk Publicum koldt forbi den Strenghed, der skildrer Sligt,

saa vi maa følge med og føle: den Maler har selv kjendt Modgang, Fromhed af Livet og ikke af Skuepladsen – han veed hvordan qvalt Graad ytrer sig og hvad en Armbevægelse har at sige. Det er for alvorligt, thi det forlanger en Anstrengelse ogsaa af Beskueren – derimod, [overstreget: seer] |seer man| et himmelvendt Blik, (selv om det er den bittreste Spot og Haan mod al menneskelig Følelse paa det Sted at anvende det), sammentrukne Øienbryn, heftige Armbevægelser og krampagtigt stillede Fingre, da kan vi, selv om vi skynde os nok saa meget, med Lethed see, at: her er noget paafærde. Har nu Stykket et smukt Navn •105• til, da er det complet, og man ømmer sig ikke ved at støde i Trompeten for et Stykke, der maaskee lemlæster vor inderligste Følelse, det stolteste Træk i vor Historie. – Dette er kjedeligt at høre paa, men det gaaer saaledes, og har nu gjentaget sig saa troligt, at jeg er blevet kjed af at ærgre mig derover; jeg siger ganske nemt: ja, det er fortræffeligt! og i Begeistring vil man ikke let bemærke min Anstrengelse for at faae dette "Ja" frem. At opponere nytter for det meste slet ikke, og kun naar jeg taler med Mennesker, jeg bryder mig om, prøver jeg vaersomt at paavise, hvad jeg har troet at finde falsk; det er mig modbydeligt med Haardhed at ødelægge et Billed for en Anden. Er Glæden over et Kunst- eller Digterværk sand, da er den Guld værd, selv om Gjenstanden ikke fortjener den; men en saadan sand Glæde vil ogsaa lettere lede til, at man aabner Øiet for det bedre, thi ligesom den, der producerer, med Rette ønsker at stige i Færdighed, saaledes ønsker ogsaa den, der kun nyder stedse at skaffe sig høiere Glæde ved sin Betragtning. Med al den Glæde og Begeistring, der ytrer sig ved Skrig og Jamren paa Gader og Stræder, har jeg slet ingen Medlidenhed, og gider ikke rørt en Finger for at gjøre den den ringeste Gavn, om jeg ellers nogensin- •106• de skal blive istand dertil. –

Men!

Men trods Alt, hvad jeg her har skrevet kan jeg dog ikke negte, at: der er meget i den Düsseldorfer Skole, jeg ikke ubetinget kan fordømme. Jeg gad see deres bedste Productioner og vilde vist tvinges til at respectere den Retning, som enhver anden, der har fremkaldt store Kunstnere med europæisk Berømmelse, [overstreget: selv om] uagtet jeg føler Umuligheden for mig i at |kunne| gaa ind paa deres Opfatnings- og Fremstillingsmaade. Derfor, naar vore Kunstnere skjærer dem Alle over een Kam og sige: det er snavs! da oprører det mig. Er det os som Malere lidt drøit at bemærke, hvorledes de have hele Publicum for dem, medens vore Sager altid ere ledige, da er det virkelig ikke Maaden at rette denne skjæve Anskuelse paa; det lader sig ene gjøre derved, at vi søge at præstere noget bedre og ligesaa strængt revse Tørhed, Kjedsommelighed, Armod i [overstreget: Tanke] |Aand| og Haand hos vore egne, som vi revse Svulst og Føleri hos de Fremmede. Vi maa erindre, at de Ting, vi see, dog neppe ere af de bedste, og hvordan •107•

vilde det gaae os, om man i Udlandet vilde dømmе os efter Sager af anden og tredie Rang. Hvor jammerligt er det ikke at see de af Lehmann og Friedlænder, |Raadsig,| hjemsendte Sager. Herre Gud! mægter et Land som Italien ikke mere hos dem, end at fremkalde Vrængebilleder af Küchlers Genrestykker, det er dog tarveligt! eller, er der Glimt af nogen ny, kraftig Stræben hos dem, vakt ved Synet af det deilige Land med Kunstens herligste Minder? Jeg kan ikke see det. Lad os derfor være tolerante og vel overveie, inden vi bryde Staven over en heel Skole, der dog i Tydskland har spillet en Rolle. Til syvende og sidst: hvad have da vi mægtet ved vor Stræben? sandelig kun Lidet herhjemme og mindre udenlands, hvor vel neppe nogen dansk Kunstner kjendes ved Navn, uden Thorvaldsen. –

¹ Den tyske maler Wilhelm Volkart (1815-1876), hvis to malerier i følge Forpostens kritiske anmelder "høre til de Stykker, der maaskee mest af alle have tiltalt det store Publikum, medens de fleste Kunstnere og Konstkjendere ex professo komme i Harnisk, naar de blot høre tale om dem, og, som Ordsproget siger, ikke levne dem Ære for to Skilling."

² Den danske maler Christian Albrecht von Benzon (1816-1849). Det omtalte maleri blev først ophængt på Charlottenborgudstillingen i midten af maj (se Berlingske politiske og Avertissements-Tidende, 17. maj 1844).

19 Maj

Foreden nævnte i Livet Bianco Bæck i den store Pien
sal; han spurgte mig: er det sandt, at Du er fulkommen
mere for Dine Keiser, end man kan hvide dem for hos
Slagteren? - Ja, ja, saa det klukkede i mig og smigle
i Trycks Bæcke. -

22 Maj

Bliver ligge det Skjæne hos Dysseldorferne? -

Det gæser tit saaledes: at Phenomenaen man iagttager
hos det enkelte Individ, gjentages sig i store Kreds, hele
Nationer, ja, i hele Slægter. Saaledes er det med den
Dysseldorfer Skole, der er saa skærpt præget; den har
hele, et forstærket Menneskes falske Opfattning og
overdaarene Sentimentalitet. Altså Lidskævelge er
hos dem skilt paa Spidsen, hvor legant og Descartes
keritet og theatralik. Vi see paa denne Udstilling et
kraftigt Beviser herfor i Valckharts to Stykker af
Marie Stuarts Historie og v. Bontzons Kvind den kglige
Død: Altså Virke. Seu det Bedre i disse Ting kan
man ikke faa lov til at glæde sig over for de van-
nelige Theater dækker rundt omkring.

Bliver det Bedre? Man sees tit Mennesker, hvem
det ikke er Sandheden om at gjæve, at glimre ved et
Mod og en Iristighed, der saalænge er ikke blise
Kvind heden væk, naar forbaner os. De prægte den
sandelheds hjærlige, persøjte Mand, der heller træder
tilbage, end rover et Skridt paa en Fremad, der adskiller

men de korrigeres ogsaa af den sandheds kjærlige, be-
gæredes Mand, der med Mod træder deres Løgn;
hvor bliver da alt deres Mod, deres Ligtighed og
Ammasselse. Saaledes ogsaa i Kinnsten. Se paa et af
disse glimrende Billeder med selvtillygt Pæ, lad
Dig lede ind i denne Trøjle verden, og gaa da med
dette Indtryk hen for et gedigeent Maleri, der er skabt
med Mesterhaand; see da, hvor det ferrige Syn flyg-
ter som en Drøm for Daglyset, føel, at Du er atter
blandt Mennesker, at det er Kjød af Dit Kjød, Blod af
Dit Blod; hvorimod de ferrige er som Ellefolk,
seilige fæstet, bagtil Vilde.

Alvor have disse Ting bestandig Mægen for sig.
Sagen vil hellere end j tro: at et sundt Pæ maa
tiltales af et sundt Billed; men for at fatte et Kunst-
værk maa der dog et øret Pæ til, naar Taler
er en en sarij, virkelig Kunst vjdselse; j har høit
og selv oplevet mangt elskværdigt Træk, der viser,
at Kinnsten slæer selv den vidannede; men disse Træk
lyne alt for meget de forovrigt nette Anekdoter om
sin Klost, der have vjnsket efter maalede Klost, Fingre,
pæ ville kaste: I maalede Fingter o s v, til at j
kan lægge videre Nagt paa dem. Det er dog ikke det,
som det danske Menneske kalder: Vjdselse af et Kunst-
værk; Sculptur er jo nøjstet, paa den Maade at
skuffe, og j der dog en lje paa adal Pled som Malerist.

107.
Derfor, der, der vil øve sit Qie, kjærlig studere
de bedste Ting, thi Vidsomhed er her en Alting,
staar ikke Færd for at blive Beindroet af dette
Lukkerstads; men det store Publicum, der kun
seer Farven eller heist, hvad et Stykke frem-
stiller (hvarelygt nok!) lærer snart at see den
elegante Behandling, den forcerede Belysning,
som disse Stykker glimre ved; det maa den alvor-
lige Kunstner en Madbydelighed for. Og kommer
det nu til Fremstillingen af Lidenskaber, Sorg,
Glæde, Smerte, da gaar et overfladisk Publicum
holdt forbi den Stronghed, der skildrer Slegt,
saa vi maa følge med og føle: den Mænsker
søle kjædet Madgang, Fremhed af Livet og ikke
af Sines pladsen - kan ved hvordan gvaalt Jæde
gfter sig og hvad en Armbewegelse har at sige.
Det er for alvorligt, thi det forlanger en Anstræn-
gelse gaa af Bestieneren - derimod, ~~seer~~ ^{seer} men
et himmelvendt Blik, (selv om det er den bit-
treste Spot og Maa med al menneskelig Faldes
paa det Sted at anvende det), sammentrukne
Qiesbrøjn, heftige Armbewegelse og kramperagtigt
stillede Fingre, da kan vi, selv om vi skjænde
os nok saa meget, med Letthed see, at: her er no-
get praefereet. Har vi Stykket et smukt Navn

105.
til, da er det complet, og man æmmer sig ikke
sed at stede i Trompeten for et Stykke, der maaske
den leester var inderligste Følelse, det stalteste
Træk: var Historie. — Dette er kjedeligt at høre
paa, men det gaar saaledes, og har nu gjentaget
sig saa trøligt, at j er blevet kjed af at ærgre mig
prooer; j siger ganske vent: ja, det er fortroff
ligt! og: Registreringen vil man ikke let hemske
min Anstrengelse for at faa dette "Ja" paa.
At opponere mytter for det moste slet ikke, og kin
nær j taler med Mennesker, j byder mig en,
prooer j saersomt at paaarse, hvad j har
troet at finde falst; det er mig medbigdeligt
med paaardhed at odelogge et Billed for en
Anden. Er Glæden over et Kunst- eller Digter værk
sand, da er den fuld værd, selv om Gjenstanden
ikke fortjener den, men en sandan sand Glæde
vil ogsaa lettere lode til, at man aakner Giet
for det bedste, thi ligesom den, der producerer,
med Nette ønsker at stige i Færdighed, saaledes
ønsker ogsaa den, der kin sigder stede at skaf
fe sig højere Glæde ved sin Betragtning. Med
al den Glæde og Begeistring, der yttres sig ved Skrig
og Jamren paa Gader og Stræder, har j slet ingen
Medlidenshed, og gider ikke rørt en Finger for
at gjøre den den mindste Gavn, om j ellers søger den.

106.

de skal blive istand dertil. —

Men!

Men trods Alt, hvad j her har skrevet kan j
dog ikke nekte, at: der er noget i den Dissele
for Skalen, j ikke i det mindste kan fordømme.
Jy gad see deres bedste Productioner og vilde
vist bringes til at respectere den Petring, som
enhver anden, der har frem kaldt store Kunst-
nerer med europæisk Berømmelse, selv om
magtet j føler Mindeligheden for mig; at ^{hermed} gaa
ind paa deres Opfatnings- og Fremstillings-
maade. Derfor, naar vore Kunstnere skjødes
som Alt over een Kam og sige: det er snart
sa agter det mig. Er det as som Mellem
lidt droit at bemærke, hvorledes de have hele
Publicum for dem, medens vore Læger altid
see ledige, da er det vistnok ikke Maaden at
rette Lærens skjøne Anskuelser paa; det ladde
sig ene gjens derud, at vi sige at præstere noget
bedre og ligesaa trænge vore Tørker, Njidsam-
melighed, Armad i Tanke (og Maaned hos
vare egne, som vi vore Teulst og Fals
vi har de Fremmede. Vi maa erinde, at
de Ting, vi see, dog neppe ere af de bedste, og hvor

187.
vilde det gaa os, om man i Molandit vilde som me
os efter Lager af anden og tredie Gang. Men jam merligt
er det ikke at see de af Lehmann og Friedländer, ^{Paris,}
hjemsendte Lager. Men Gud! meget et Land som
Italien ikke mere hos dem, end at fremkalde Nænge-
billeder af Krieklers Jomre støjke, det er dog tæneligt!
eller, er det Glimt af nogen mig, kæftig Strøben
hos dem, vakt ved Sijnet af det deilige Land med
Kunstens herligste Mindre? Jy kan ikke see det.
Lad os derfor være talerante og vel overveie, inden
vi brøde Staven over en heil Skole, der dog i Tybisk
Land har spillet en Rolle. Til sjevende og o. d. s. b.
hvad have de vi meget ved vor Strøben? san-
delig kan Lidet her hjem me og mindre udenlands,
hvor vel neppe nogen dansk Kunstner kjendes ved
Navn, uden Thorvaldsen. —

28 Maj.

Jy har idag sidst Gang krigt Medstillingen. Næsten intet
Maleri har saa interessert mig i den Grad som
La Bonaires: pastinske Linge. Det er i højeste Grad
simpelt, deiligt tegnet og har gjit et stort og magtigt
Indtryk. Hysinkeringer, som er saa ganske et bringe
ind i et fladt Land skal uden store Gjenstande, der kunne
denne Medstetninger, er her fortreffelig i mine Gine.
Den sidste Salstriben i den fjerne Hverigent, hævne i
Kjsten, de forsvindende af Blesten forspidkede Børste